

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. Юридична лінгвістика як новий перспективний напрям міждисциплінарних досліджень : [препринт]. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2461>.
2. Закон України «Про міліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text>.
3. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
4. Коломієць В. Т. Розвиток лексики слов'янських мов у післявоєнний період. Київ : Наук. думка, 1973. 304 с.
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підруч. Вид. друге, випр., доп. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 464 с.
6. Лінгвістично-інформаційні студії : Праці Українського мовно-інформаційного фонду НАН України : у 5 т. Т. 3 : Тлумачна лексикографія. Кн. 3 : Динаміка лексико-семантичного складу Словника української мови у двадцяти томах / В. А. Широков та ін. Київ : Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2018. 230 с.

Саміленко Ірина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

професор кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Красницька А. В.

МОВА ПРАВА ЯК ЦІЛІСНА ЗНАКОВА СИСТЕМА

Мова як система знаків є найважливішим засобом людського спілкування, засобом формування, оформлення, існування, вираження і передавання думок, почуттів, волевиявлень, а також засобом інтелектуального розвитку особистості. Мова як продукт еволюції людського суспільства надзвичайно вплинула на розвиток права. «Мова є єдиним засобом формулювання правової норми. В основі законодавчої діяльності лежить правотворче мислення, а єдиним способом висловлення думки є мова. Діяльність законодавця пов'язана зі словом і, зрозуміло, що від рівня розвитку мови залежить і розвиток права» [1, с. 99]. Правові норми не можуть існувати інакше, як у визначених мовних формах. За допомогою мови думка законодавця оформлюється й стає придатною для зовнішнього використання. Формуючи в мові державну волю у вигляді правової норми, законодавець мислить за допомогою мови. При усій відмінності функціональних стилів і вчений, і законодавець, і письменник, і публіцист користуються одним матеріалом – мовою [1, с. 145].

Складаючись із двох взаємопов'язаних елементів, мова і право утворюють унікальне правове явище – мову права. У науковій літературі вживаються різні терміни для позначення мови права: «юридична мова», «правова мова», «мова закону», «мова нормативно-правових актів», «мова юридичного тексту», «правнича мова».

Мова права вивчається в мовознавчому та правовому вимірі. Мова права як спосіб формулювання юридичних документів є не лише знаковою системою, але й невід'ємною частиною правової системи, засобом викладу правових приписів та передавання правової інформації. Мова правових актів є основою правотворчості, яка забезпечує правову комунікацію. Без мовного оформлення не може існувати будь-яка норма права. С. Е. Зархіна вказує на те, що мова права є цілісною знаковою (вербальною) системою, яка покликана адекватно відображати правову дійсність сучасного суспільства. Вона призначена для фіксації, збереження і передачі юридично значущих результатів інтелектуальної (правоутворювальної діяльності) [2, с. 82]. Доречно зазначено, що мова є чинником правоутворення та законотворення, ці два процеси безпосередньо пов'язані з умовами існування його носіїв. Мова має своїм джерелом практичні потреби людей і служить їм у щоденній діяльності. Право також має одним зі своїх джерел саме потреби суспільства. Ці потреби полягають у необхідності впорядкування суспільних відносин і подолання конфліктів. Правоутворення і законотворення є складними процесами, що відбуваються у соціальному житті. На ці процеси впливають найрізноманітніші природні та соціальні фактори, у тому числі такий важливий компонент соціальної сфери, як мова [3, с. 8].

На думку М. Г. Братасюк, «мова, як і право, – живий організм, що перебуває у розвитку, тому текстове оформлення права за допомогою мови в умовах, що змінилися, здатне наповнюватися новим змістом. Правний текст є найважливішою формою прояву права, продуктом відображення існуючої правової реальності, вираженням правових відносин» [4, с. 74].

А. В. Красницька цілком слушно зауважила, що «мова і право впливають і взаємно збагачують один одного. Право здійснює значний вплив на мову, формує мову права в межах правової системи, сім'ї, концепції, доктрини тощо. Мова і право є соціальними нормативними системами, що виступають регуляторами поведінки індивіда в суспільстві. І право і мова мають ідеальне та матеріальне втілення: мова через мовлення, право – через нормативний правовий акт. Загальним у цих соціальних феноменів є властивості нормативності, ієрархічності та системності. Мова – це носій права, основний засіб передачі правової інформації. Учасники правовідносин здійснюють обмін інформацією за допомогою мови. Мова є засобом вираження правових приписів» [5, с. 23].

Мова права є прямим способом прояву правової свідомості. На думку А. В. Ляшук, вона виконує такі функції: 1) позначає, називає

предмет, явище чи дію, виділені людиною із правового суцього; 2) є засобом мислення, засобом вираження предметного змісту знання; 3) об'єктивує ідеальну за своїм способом існування правову свідомість; 4) є засобом спілкування людей, обміну досвідом, переживаннями, почуттями; 5) зберігає та передає правову інформацію для прийдешніх поколінь; 6) є засобом управління як поведінкою людини, так і колективними діями [6, с. 65].

Н. В. Артикуца вказує на те, що поліфункціональність правничої мови полягає у специфічному наборі функцій, які реалізуються в різноманітних правових текстах: 1) номінативна (називання правових реалій і понять); 2) гносеологічна (знаряддя й спосіб правового пізнання, оволодіння суспільно-правовим досвідом); 3) аксіологічна; 3) комунікативна (спілкування); 4) регульовальна (правове регулювання людської поведінки та суспільних відносин через волевиявлення суб'єкта права); 5) культуроносна (збереження й передачі правового знання та правової культури); 6) виховна (вплив на правосвідомість, правове виховання); 7) естетична (ясність, точність, однозначність, лаконічність, нормативність, мовностилістична довершеність правового акта як еталонні якості юридичного тексту) [7, с. 25].

Мову права можна розглядати як найдавніший пласт мови. Саме потребою регламентації суспільних відносин деякі вчені пояснюють виникнення письма. Становлення і розвиток мови права відбувається під впливом багатьох факторів, серед яких вчені виділяють: категоріальний зміст суспільної свідомості; особливості правової свідомості; стан правової системи суспільства; особливості законотворчої діяльності [6, с. 65].

Мова права існує як функціональний варіант природної мови зі своєю сферою застосування й індивідуальними лінгвістичними нормами [6, с. 67]. Мова права не може істотно відрізнитися від сучасної літературної мови, адже вона повинна бути зрозумілою учасникам суспільних відносин. Мова права є розробленою на основі національної (природної) мови системою знакових засобів, яка служить для фіксації, зберігання і передачі юридично-значущих результатів інтелектуальної діяльності. Вона є функціональним різновидом літературної мови з характерними лексичними, стилістичними і структурно-жанровими ознаками, зумовленими специфікою правової сфери [8, с. 25].

Таким чином, мова права як цілісна самостійна система є розробленою на основі національної (природної) мови системою знакових засобів, яка служить для фіксації, зберігання і передачі юридично-значущих результатів інтелектуальної діяльності; є способом зовнішнього вираження правових приписів; покликана адекватно відображати правову дійсність сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування: Посібник. 2-е вид., допов. і переробл. Київ : Парламентське вид-во, 2006. 528 с.

2. Зархина С. Е. Мова права як предмет філософсько-логічного аналізу (історичний аспект) : дис. канд. юрид. наук. Нац. юрид. академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2005. 377 с.

3. Кравченко С. П. Мова як фактор правоутворення та законотворення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Одеса, 2000.

4. Братасюк М.Г. Мова як засіб конструювання істини в праві. *Українська мова в юриспруденції : стан, проблеми, перспективи*. Тези доповідей Х Всеукр. науково-практ. конф. з проблем розвитку та функціонування державної мови, присвяченої Дню української писемності та мови. Київ, 2012.

5. Красницька А. В. Мова права як засіб юридичної техніки. *Освіта, мова та культура у процесі глобальних трансформацій*. Текст : Міжвузівський круглий стіл. Зб. матеріалів. Київ : Іт-тут крим.-викон. служби, 2016. С. 23–25.

6. Ляшук А. В. Мова як засіб вираження права: теоретичні засади. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Журнал. Серія «Право». №10 (22). 2020.

7. Артикуца Н. В. Мова права у її функціональних різновидах. Сьогодення українського мовного середовища. АПН України, Ін-т вищої освіти. Від. теорії та методології гуманіт. освіти ; [упоряд. Мороз Л. З.]. Київ, 2008. С. 23–32.

8. Красницька А. В. Мова права як невід’ємна частина правової системи. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*. Матеріали XVI Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 184 с.

Сема Вікторія Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри правничої лінгвістики

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

Красницька А. В.

УЖИВАННЯ ІНШОМОВНИХ СЛІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У складі української юридичної термінологічної лексики переважають слова, утворені на ґрунті української мови. Водночас досить велику кількість складають запозичені терміни. У різні епохи розвитку українська мова активно засвоювала слова з інших мов, адже жодна культура світу не розвивається в ізоляції. Запозичена лексика потрапляє до словникового складу української мови внаслідок